

Személyiségfejlődési zavarok pszichológiája - 7

Dr. József István

A magyarországi droghelyzet

A rendszerváltás előtt – „hősi” korszak – tagadás ideológiai alapon
Technokol Rapid, padló ragasztó, „Parkán korszak”,
recepthamisítás, stb.

1990-1994 – gyakorlatilag semmi nem történt – „tranzit ország vagyunk”
délszláv háború

1994-1998 - „szóval és rock-kal a drog ellen”
1996 május 31. - Három minisztérium + Mentálhigiénés Programiroda
Ariadne alapítvány – **bukás**

1998-2002 - Európa legszigorúbb drogtörvénye
„Nemzeti Stratégia”
Plakátkampány
Prevenációs programok 6-14 évfolyamok – pénzügyi háttér megteremtése

2002-napjainkig

Kormányváltás, de a Nemzeti Stratégia marad

Pénzügyi korlátok, kisebb támogatás a prevenciós programoknak, végül teljesen elmarad a támogatás

KEF-ek megalakulása – tényleges végrehajtó szerep nélkül, inkább koordináló

Európai Bizottság – designer (dizájner) drogok térnyerése

2005 óta több mint száz legális designer drog jelent meg a piacon

	Európa	Magyarország (BKSZI adat)
2008	13	na
2009	24	5
2010	41	16
2011	na	9

Pontatlan adatok a szerhasználókról.

Eurobarométer - 100/1 magyar

- 100/16 ír

De! Magyarországon, Romániában és Írországban nagyon elterjedt a designer drogok intravénás használata

Problémák

- Sok a tévhit, a téves információ (spice nem káros, Hollandiában mindenhol legális, stb.) – gyakran egymás erősítik
- A fentiek miatt a fiatalok sokszor meggyőzőhetetlenek
- A felnőtt társadalom még mindig alacsony ismeretekkel rendelkezik a témában, így nem hiteles – nincs kitől ismereteket szerezni
- A társadalom nem mentálhigiénés problémának tekinti – megoldás a büntetés

KLSZ (Kábítószer Listák Szakbizottsága) – „C” lista létrehozása, amely nem helyezné azonnal kábítószer-listára az új szereket, de csak kutatási célra engedélyezné a velük való tevékenységet.

A kábítószer „érkezése” Európába a XX. század második felében

I. szakasz (hősi korszak) – 70-es évek eleje

Szerfogyasztás háttérében - kedvtelés

- virtuskodás

A narkó – státuszszimbólummá válik a magasabb társadalmi osztályoknál (eredetiség, bensőséges összetartozás, cinkosság élmény, lázadás)

Főbb előfordulási pontok: fővárosok, ipari nagyvárosok

II. Szakasz (a bezárkózás korszaka)

1968-as diákmozgalmak sikertelensége

Politikai, gazdasági nehézség - az időközben felnőtté vált nemzedék szembetalálta magát a családalapítás anyagi gondjaival

A kábítószer a menekülést jelenti - passzív ellenállás a társadalommal szemben-illúzió, hogy ki lehet bújni a társadalmi elvárások markából

III. Szakasz (fogyasztói korszak) – 80-as évek

A szervásárlás feltételeit nem az aktuális politikai helyzet, hanem a fogyasztói társadalom szabályai diktálják

Példák a tiltások sikertelenségére

A szerhasználat mentálhigiénés probléma, amit nem lehet pusztán büntetéssel orvosolni!

	Adminisztratív intézkedés	Következmény
Az arabok alkoholfogyasztási tilalma	Mohamed – Korán - tilalom	A drogfogyasztást nem tiltotta – terjesztés elősegítőivé váló kereskedők
Amerikai szesztilalom	Alkoholfogyasztás tilalma, büntetése	Szervezett alvilág megerősödése később a drogterjesztés elterjedése
Finn alkoholtilalom	Alkoholfogyasztás erős korlátozása	Otthoni ivások Hétfégi hajótúrák
Szovjet szesztilalom	Alkoholfogyasztás tiltása	Törvények kijátszása, zug szeszfőzdek elterjedése
Magyar „részleges” szesztilalom	Reggel 9 óra előtt nem lehetett alkoholtartalmú árut forgalmazni	Ellenőrizhetetlen alkoholforgalmazás – „bögre-csárdák” megjelenése
1999. évi magyar kábítószer törvény	Szigorúbb törvényi szabályozás	A törvényt be nem tartó rendőrségi és ügyészségi gyakorlat – növekvő drogfogyasztás

A drogok rövid kronológiája

- Ősember, természeti népek – gyógyszer, stressz oldó, stb. – varázsló, javas ember
- i.e.3500 első feljegyzés az alkoholfogyasztásról
- i.e. 3000 babiloni iratok: gyógyszer
- i.e. marihuána felbukkanása a kínai írásokban
- i.e.1500 papiruszjegyzet - 700 különböző drog
- i.e. 500 Hippokratész, gyógyszerek
- i.sz. 1000 az ópium elterjedése Kínában és a Távol-Keleten
- XII. század – mekkai zarándokok, Al-Biruni, függőség
- 1492 Kolumbusz – dohány
- 1600-as évek, spanyol hódítók először látnak kokaint
- 1806 morfium feltalálása
- 1840 Anglia és Kína- ópium háború
- USA vasútépítés, kínai vendégmunkások, ópium
- Amerikai kábítószer törvények, faji előítéleteken alapulva
- 1861 amerikai polgárháború, morfium
- 1874 heroin előállítása
- 1886 Coca-Cola
- 1890 első nyugtató
- XX. század eleje, gyógyszeripar

Fogalmak

- **kábítószer**
 - nem pontos, nem minden drog kábít
 - a „nem drog” is kábíthat
- **drog**
 - **legális drog**
 - alkohol, cigaretta, gyógyszer (szerves oldószer, stb.)
 - **illegális drog**

- **használat**
 - szerhasználat, droghasználat, drogfogyasztás
 - kipróbálás, potenciális használat
 - sporadikus – szórványos használat
 - addikció, kényszeres drogfogyasztás

- **hozzászokás**
 - sóvárgás
 - függőség
 - ártalom

Drogfogyasztói fejlődési periódusok (Kandel)

- pubertás kezdete, közepe:
 - legális szerek (dohányzás, alkohol, szerves oldószer, **designer drogok**), esetleg marihuána
- pubertás közepe, vége:
 - illegális szerek – **ez ellen hat a mostani divat és gazdasági helyzet**
- fiatal felnőtt, felnőtt:
 - orvosi (legális) drogok, „recept-drogok”
 - generációs életformaváltás jele
- közvetítő – „gateway” drogok - alkohol, marihuána?

Rizikófaktorerok (*Hawkins és Catalana*)

- **Saját személyiség + kíváncsiság**
- **Antiszociális viselkedés**
- **Kábítószeres barátok**
- **Rossz tanulmányi eredmény - iskolától való eltávolodás**
- **Kábítószer használat iránti pozitív attitűd**
- **Kortárs csoport befolyása**
- **Kortárs csoport normái**

Rizikófaktorok felerősödve fordulnak elő

- **Családtagok hatása - alkoholizmus, antiszociális viselkedés**
- **Diszharmonikus családi működés**
- **Erős befolyásolhatóság**
- **Könnyű hozzáférés a szerekhez**
- **Sikertelen iskolai tanulmányok**
- **Iskolai közösségből való kizárás**

...és miért nyúlnak a drogokhoz?

- Kíváncsiság - anyag hatása, **élmények keresése**
- Gátlások feloldása, szabaddá válás reménye
- Lázadás, **„csakazértis”** – szembenállás
- Iskolai kudarcok
- Magányosság, egyedüllét, unalom, ingerszegény élet
- **„mert mások is csinálják”** – értékmérő
- Veszélytelennek tartják – ismerethiány
- Közösségbe tartozás igénye
- Valóságtól való eltávolodás igénye
- Önbizalomhiány
- Alkalmazkodási nehézségek
- Hangulat zavara
- Rossz családi körülmények

A drogfogyasztás kialakulása ellen hat

- anyai támaszfunkció
- családi és iskolai (kortárs) kötődés
- tanulási feladatoknak való elköteleződés, sikerélmény
- iskolai programokban való részvétel
- megelőzési programok – lassul a szerfogyasztás felé vezető út

Kortárs hatás

- **A droghasználat valamennyi súlyossági szintjének része**
 - de a súlyosabb esetekben önmagában nem elégséges:
 - kortárs hatás nélkül nem képzelhető el
 - sem drogfogyasztás,
 - sem addiktív, kényszeres droghasználat
- **Kortársnyaláb elmélet**
 - a család, az iskola vagy a személyiség nem közvetlenül befolyásolják a drogfogyasztást;
 - diszfunkcionalitásuk teret enged a kortársak növekvő befolyásának és végül
 - a kortárshatásokon keresztül befolyásolják a drogfogyasztás kialakulását.

Szerhasználat összefüggése a bűnözéssel

- Szerek hatására elkövetett törvénysértés - **főleg erőszakos jellegű, közrend elleni**
- A szer megszerzése érdekében elkövetett törvénysértés - **okirat hamisítás, lopás, betörés, rablás, csempészás, prostitúció, drogterjesztés**
- **Áldozattá válás - cselekvőképtelenség és/vagy korlátozottság a szer használata alatt**

A szerhasználat formái

- **Kísérleti jellegű droghasználat**

összesen 1-3 alkalom

- **Alkalmi droghasználat**

havi 1-2 alkalom

- **Rendszeres droghasználat**

heti 1 vagy több alkalom

- **Súlyos, vagy kényszeres droghasználat**

rendszeres napi droghasználat, vagy hullámhegy – hullámvölgy, amikor több napos absztinens peridust több napos használat vált fel

Hogyan juthat a szer a szervezetbe?

- **Szájon át (orális alkalmazás)**

gyomorból a beleken át szívódik fel, kerül a vérkeringésbe - lassú hatás, kevésbé kockázatos, de „gazdaságtalan”

- **Szippantás, fogínyre helyezés útján**

orr, száj belső vékony rétege - percekben belül hat, rendszeres hatása roncsolja a nyálkahártyát

- **Bőrön át**

lassan szívódik fel, később hat

- **Belélegzés útján (inhalálás – füst, vagy pára)**

tüdőn át szívódik fel, gyorsan hat

- **Injekció útján**

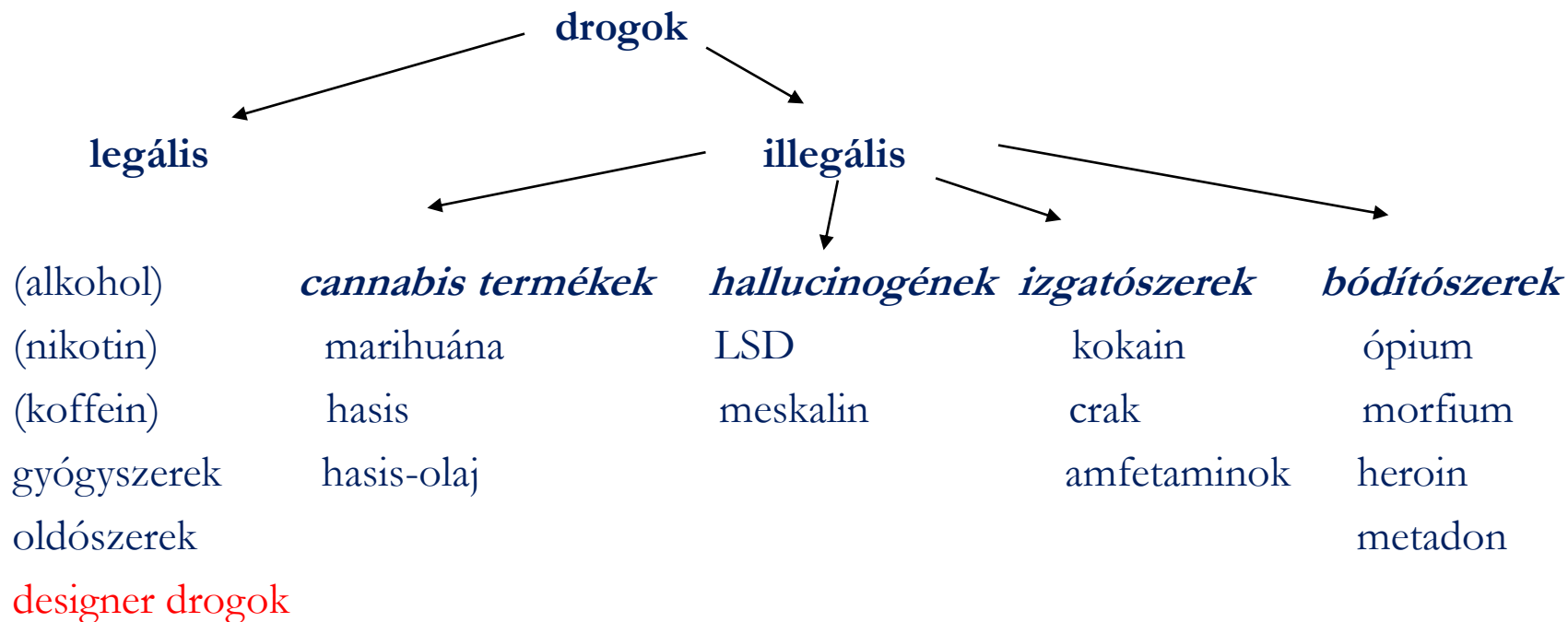
véna, vagy izom - szinte azonnali hatás, rendkívül „gazdaságos”, mert kevesebb anyag is elég lehet

Drogok felosztása

Drog – minden olyan anyag, mely a szervezetbe kerülve annak működését befolyásolja (WHO-1997)

Több féle felosztás is létezik...

Főbb designer drogok

- JWH-018 - fájdalomcsillapító
- 4MEC - 4MEK, Formek
- MDVP
- Spice
- K2
- Gina - GBL, GHB,
- MDAI
- 4FA - 4 Fluoroamfetamin
- NRG-1
- 4MMC - Kati, Zsuzsi, Mefedron,
- Salviadinorum - látnokzsálya
- Herbal Mix - Herbal füstölő
- Növénytápszerek
- Fürdő sók
- Füstölőszerek

Nem érdemes megtanulni, mert holnap már akár nagy számban is cserélődhetnek...

A drogfogyasztás előjelei lehetnek...

- illegális drogok személyiség-prediktorai hasonlóak
- előjelek kombinációi, multiplex előjel-csoportok
- alkohol és marihuána előjelek hasonlósága
 - korai „nehéz gyermek” szindróma
 - későbbi antiszociális személyiség
 - szülők alkohol- és drogfogyasztási szokásai
 - alacsony iskolai teljesítmény
- alkohol és marihuána bizonytalan különbségek
 - alkohol (hiperaktív gyermek, apa korai halála, alkoholista anya)
 - marihuána (kortárs szerfogyasztás, etnikai kisebbségi státusz)
 - közös kockázat:
 - elutasító illetve túlvédő szülő
 - nem várt terhességből, kora gyerekkori nagyobb fizikai betegség

A kábítószer-fogyasztás tünetei kezdeti időszakban

Már rövid ideje elkezdett kábítószer-fogyasztásnak is lehetnek tünetei:

- váratlan viselkedés változások
- iskolai előmenetel romlása
- csavargás
- családi és baráti kapcsolatok indokolatlan megromlása
- a szokások és az életmód váratlan megváltozása
- tisztálkodás elhanyagolása
- egyensúlyzavar
- levertség, aluszékonyság, kábaság
- érthetetlen beszéd
- gyakori pupilla változások
- furcsa, szokatlan tárgyak megjelenése
- megnövekedett pénzigény, otthoni lopások előfordulása

Testi tünetek

A szervezet igyekszik hozzáállítani működését az idegen anyaghoz -

homeosztatisz készítés

Jelei:

- sápadt, elszíneződött arc, beesett, mély szemgödrök, megváltozott tekintet, merev, szűk, vagy tág pupilla
- bódultság, alkoholszag nélkül, vagy oldószerre utaló szaggal kísérvé, szédülés, imbolygó járás
- gyakori hányinger, hányás, étvágytalanság, látványos testsúlycsökkenés
- tüsszúrások a bőrön, vagy erre utaló véraláfutások

Pszichés tünetek

- alacsony önbecsülés
- képtelenség a vágyteljesítés elhalasztására - „most rögtön akarom”
- az ösztönkésztetések feletti uralom képességeinek rendellenessége
- szorongás feloldására képtelenség, gyakran motoros nyugtalanság
- nemi identitás zavara
- szexuális tevékenység zavarai
- nehézségek a célirányos tevékenységek végzésében
- gyenge ítélőképesség
- jelen-irányultságok - „csak a most létezik”

- én-védő mechanizmusok gyengülése: a valóság megtagadása és projekció
- én-hasadás: a világ felosztása jóra és rosszra
- problematikus kapcsolatok: összeolvadás és eltávolodás, gyorsan kialakuló, de rövid életű kapcsolatok
- képtelenség magatartásuk következményeinek előzetes megítélésére
- infantilizmus, dependencia, fokozott törődésigény
- narcisztikus magatartás
- antiszociális vonások
- zárkózottá válás, ok nélküli izgulékonyosság
- figyelem zavar, felejtés, közömbösség
- pesszimizmus, a teljesítőképeség látványos csökkenése

Kábítószer használatára utaló eszközök

- kézzel sodort, a dohányétól eltérő illatú cigaretta
- bélyeg formátumú, postai forgalomba nem kerülő kis méretű rajz, vagy ábra
- recept, vény, gyógyszeres doboz, ismeretlen eredetű préselt, láthatóan nem gyárban készült tablettá
- ismeretlen eredetű por, vagy dohányra emlékeztető anyag, ezek morzsái (kis méretű zacskó, vagy alufólia)

- fecskendő, injekciós tű, ezek használatára utaló véres vatta, zsebke
- érelszorításra alkalmas gumicsík, vagy szalag
- alufólia, vagy ezüstpapír-darabkák
- kanál, vagy ahhoz hasonló tárgy (alján égésnyomokkal)
- gyertya, vagy gyertyázásra utaló nyomok
- nemdohányzó személynél öngyújtó előfordulása
- citromlé, citromsav
- teafőző, vagy forraló gyakori használata
- ruhadarabokon, leheleten szokatlan szag

Kábítószer az iskolában

- **iskola**
 - rendszer, rendszerszemlélet
 - hierarchia
 - szerepek
- **iskolai prevenció**
 - elsődleges prevenció
 - a diákok szerhasználatának gyakoriságát, valószínűségét csökkenti
 - másodlagos prevenció
 - az ismétlődési kockázatot mérsékeli
 - kommunikációs színtér
 - elrettentetés: nem
 - hitelesség: igen

- **a probléma megkerülhetetlen**
 - az illegális drogfogyasztás romló mutatói jelzik
- **iskolai szabályozó módszerek hatásfoka kérdéses**
 - legális drogok használata
- **a pedagógus egyedül marad**
 - a szülők és a más intézmények inadekvát viszonyulása
- **megfelelő eszközök és ismeretanyag hiánya**
 - gyakran kellő motiváció esetén is

Kívánatos attitűd

- **tágan értelmezett droghasználat**
- **prevenció fő értékvonatkozásai:**
 - bizalmi kapcsolatok, az önsegítés, az ártalmak minimalizálása
- **az iskolai egészségfejlesztés**
 - hosszú távú, rendszeres megerősítéseken alapul
 - együttműködés természetes- és intézményi segítőkkal
 - a felelősségek megosztása
- **pedagógus elsődleges kompetenciája**
 - része a pedagógusi identitásnak
 - informáltság
 - elérhető eszközök a társas helyzetek tudatos kezelésére
 - önismeret saját szerhasználatával kapcsolatban

Korábbi prevenciós program tapasztalatai

- **pedagógus igénye**

- kész válaszok, aktuális problémákra
- problémamegoldás - szemben a helyzet megértésével
- rendszerszemlélet nehézsége

- **szülő igénye**

- problémamentes gyerek
- problémamentes iskola

Kilépési lehetőségek a kényszeres droghasználat köréből

- Tünetmentesség, absztinencia
(**De!** későbbi lehetséges alkoholizmus)
- Pszichózis, vagy egyéb súlyos pszichiátriai megbetegedés
- Halál

Kezelési modellek

- **Pszichiátriai modell**

A szerhasználat a személyt felkavaró érzelmi probléma tünete.

A kezelés célja az érzelmi konfliktusok megoldása nagy belátással, pszichoterápiás eszközökkel.

- **Szociális modell**

A szerhasználó a körülmények áldozata, a hibás a társadalom.

A kezelés a kiváltó környezeti tényezők eltávolításával, illetve érzelmi és társadalmi támogatással történik.

- **Morális modell**

A hibás a morálisan megtorpant személy, aki erkölcstelen magatartási formák szerint él.

A kezelés lépései:

- 1.) konfrontáció, beismertetni magatartása erkölcstelenségét
- 2.) felelősségteljes formákkal helyettesíteni az erkölcstelent

- **Betegségmodell**

A szerhasználó beteg ember - idült progresszív betegségben szenvedőként fogadja el.

A kezelés:

- 1.) felvilágosítás a betegségről
- 2.) a betegség tüneteinek tanulmányozása, diagnózis
- 3.) visszaesés megakadályozásának megtervezése

Névtelen alkoholisták (AA), 12 lépéses csoportok...

- **Ártalomcsökkentő modell**

Előítélet mentes modell. A szerhasználót egy skála mentén helyezik el.

Absztinenciához vezető rész célkitűzéseket ad.